

Bursztyn, istotny wskaźnik dalekosiężnych kontaktów w pradziejach, uważa się za odgrywający kluczową rolę w relacjach kulturowych, formowaniu się elit społecznych i rozprzestrzenianiu się wierzeń doby epoki brązu w Europie. Pomimo historycznego związku Pomorza z bursztynem Bałtyckim, wciąż pozostają niewyjaśnionymi kwestie dotyczące trwałości neolitycznych tradycji bursztyniarskich, konkurencyjności tutejszych rzemieślników z innymi regionami bałtyckimi i zasięgu docierania produktów z bursztynu w kierunku południowym.

Projekt ma na celu zbadanie ekonomicznego i kulturowego znaczenia rzemiosła bursztynowego oraz samego surowca bursztynowego w wczesnej i środkowej epoce brązu na ziemiach polskich, około 2150–1200 p.n.e., w kontekście europejskim. Ponadto projekt dąży do zrozumienia roli ziem polskich, zwłaszcza Pomorza, w międzyregionalnych kontaktach obejmujących wymianę bursztynu i miedzi. Ma on na celu ponowne ocenienie materialnych i symbolicznych związków między bursztynem a miedzią, a także zrekonstruowanie ich sieci obiegu.

Zakres czasowy projektu obejmuje okres począwszy od pierwszego rozpowszechnienia się bursztynu poza regiony nadbałtyckie (przełom III i II tysiąclecia p.n.e.) aż po pojawienie się pierwszych warsztatów bursztyniarskich w południowej Europie, wprowadzających nowy styl obróbki (około XIII i XII wieku p.n.e.). Badania obejmą zabytki pochodzące z obszaru ziem polskich, ze szczególnym uwzględnieniem Pomorza, jak i wybrane artefakty z bursztynu z sąsiednich krajów do analizy porównawczej (w tym Dania, Niemcy, Włochy, Czechy i Słowacja).

Po pierwsze, projekt zamierza prześledzić ewolucję technologii i stylistyki obróbki bursztynu od końca neolitu do początków późnej epoki brązu. Po drugie, przeanalizuje dystrybucję produktów z bursztynu w ramach sieci wymiany, uwzględniając napływ miedzi. Po trzecie, zidentyfikuje regiony pełniące rolę źródeł pozyskiwania surowca bursztynowego. Wreszcie, ma ustalić materialny i symboliczny status bursztynu, a także utylitarną rolę produktów z tego surowca.

Projekt korzysta z nowoczesnych metod analitycznych, niespotykanych dotąd w badaniach nad bursztyniarstwem epoki brązu, aby odpowiedzieć na postawione pytania badawcze. Dotychczasowe studia nad artefaktami bursztynowymi i brązowymi z różnych krajów europejskich wykazują powiązania międzyregionalne wynikające z podobieństwa typologicznego zabytków. Jednocześnie ujawniają ograniczenia klasycznych metod analizy porównawczej, zawężonych do obserwacji wybranych cech formalnych gołym okiem, które nie pozwalają na rozwój stanu wiedzy na omawiany temat. Projekt zamierza przewyciężyć te trudności, wykorzystując innowacyjne techniki, takie jak mikroskopowe obrazowanie, spektroskopię w podczerwieni, pomiar stosunków izotopów ołowiu, datowanie radiowęglowe i tomografię komputerową.

Plan badawczy obejmuje trzy pakiety robocze: dokumentację i pobieranie próbek artefaktów, analizy laboratoryjne oraz przetwarzanie, integrację i interpretację danych. Każdy pakiet zakłada konkretne zadania, w tym kompleksową inwentaryzację zabytków, analizę próbek bursztynu w podczerwieni oraz analizę izotopów ołowiu w próbkach brązu celem określenia pochodzenia odpowiednio żywicy kopalnej oraz miedzi, datowanie radiowęglowe materiałów organicznych odnalezionych razem z artefaktami bursztynowi, a wreszcie obserwacje mikroskopem i tomografię komputerową tych ostatnich w celu zidentyfikowania technik i narzędzi używanych w obróbce bursztynu.

Znaczenie projektu tkwi w jego potencjale dostarczenia bezprecedensowych danych na temat rzemiosła bursztynowego na ziemiach polskich w epoce brązu. Ma na celu ponowne ocenienie starszych poglądów, oferując metodologiczny zwrot w badaniach nad bursztynowymi i metalowymi artefaktami. Interdyscyplinarny i międzynarodowy charakter projektu pozwoli archeologii polskiej przyczynić się do obecnej dyskusji na temat najistotniejszych wątków w pradziejach Europy.